

HÖGSKOLAN
Dalarna

Läraryrket

D-Uppsats, 10 hp

ht 2007

Kurs: Samhällskunskap D

Vad säger statistik om arbetslöshet?

**- En analys av den offentliga debatten om arbetslösheten i Sverige inför valet
2005**

Uppsatsförfattare: Magnus Edel
Handledare: Jean-Marie Skoglund

Abstract

This essay examines the public debate concerning the unemployment of Sweden just before the general election 2005. Its main purpose is to analyse what lies behind the huge differences in statistics, as presented by the two leading factions in the debate. It concludes that these differences are foremost a problem of semantics, and that although the two factions have statistical proof of their claims, it is their use of terminology that is in fact their main weapon in the debate.

The key word here is the swedish word for employment – sysselsättning – which the two factions use in entirely different ways, creating a lot of possibilities for interpretation. This has caused a type of debate which is actually about the reinterpretation this word, and those who are to be included in the statistics as being “sysselsatt”, therefore, it is semantics that affects the number of unemployed people in the statistics.

Key words: Unemployment, statistics, public debate

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING	5
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
1.2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	7
1.3 METOD.....	13
1.4 MATERIAL	14
1.5 CENTRALA BEGREPP.....	15
2 DEN SVENSKA ARBETSMARKNADEN - EN HISTORIK	16
2.1 DEN SVENSKA MODELLEN.....	16
2.2 KRIS UNDER SENA 1900-TALET.....	17
3 DEN ALLMÄNNA DEBATTEN OM ARBETSLÖSHETEN - ANALYS AV DEBATTÖRERNA OCH STATISTIKEN	20
3.1 REGERINGEN.....	20
3.2 OPPOSITIONEN	21
3.3 EKONOMERS SYN PÅ STATISTIKEN	24
3.4 SIFFRORNA I STATISTIKEN.....	25
3.5 SEMANTIK OCH DEFINITIONER	30
4 SLUTDISKUSSION	32
KÄLLFÖRTECKNING	35
STATISTISKT MATERIAL OCH REFERENSER.....	35
INTERPELLATIONER	35
ÖVRIGA KÄLLOR.....	35
LITTERATURFÖRTECKNING	36
BÖCKER	36
ARTIKLAR.....	36

Sammanfattning

Denna uppsats gör ett nedslag i den offentliga debatten om Sveriges nuvarande arbetslöshet. Den svenska arbetslösheten har från att legat mer eller mindre stadigt på en nivå som resten av världen avundats kom den att göra en raketstigning under 90-talet för att sedan hamna på samma nivå som i de flesta andra I-länder. Detta har givetvis satt sina spår i den ekonomiska forskningen, och mycket har diskuterats och forskats om den svenska krisen under 90-talet. Vad hände med den svenska modellen? Var det kanske den svenska modellens fel att det inte gick bra?

Walter Korpi, sociolog, kritiserade precis innan krisen hur den svenska ekonomin presenterades, och presenterades felaktigt, i svensk media och ekonomiska rapporter. Det hela resulterade i en hätsk debatt, inte olik den vi ser idag om hur den svenska arbetslösheten ser ut. Bägge sidor talade om varandra och verkade inte alls förstå varandras argument, utan hävdade koncist att den andre hade fel. Skillnaden mellan de båda debatterna är att den förra fördes av ekonomer, medan den om arbetslösheten är en politisk debatt. Bägge bottenar dock i samma fenomen. Denna uppsats analyserar hur olika tolkningsramar kan göra att man kan presentera samma statistiska material med helt olika resultat. Allt handlar om hur man tolkar de begrepp som statistiken återger, vilka faktorer man anser vara de viktiga, eller riktiga, och hur man förhåller sig till begreppen rent ideologiskt.

I riksdagens interpellationer diskuteras arbetslösheten utan att man kommer någon vart. Det finns två läger som båda hävdar att de har rätt. Regeringen menar att den svenska arbetslösheten ligger på en förhållandevis låg nivå, och att vi ligger bra till i internationella jämförelser. Oppositionen har däremot lagt fram rapport efter rapport som hävdar att siffrorna är missvisande, på grund av att de inte inkluderar alla som oppositionen skulle vilja definiera som arbetslösa som t ex. studerande som samtidigt söker jobb, sjukskrivna och andra som står utanför arbetskraften. Denna diskussion kan anses vara en förlängning av en allmän diskussion om den svenska modellens skuld till att Sverige halkat efter i "välfärdsliigan". Att Sverige och dess arbetsmarknad har förändrats kan konstateras, detta har ett stort antal forskare, inte bara i Sverige, redan gjort. Att vi idag har en jämvikt i arbetslösheten som ligger mycket högre än förr är också ett faktum. Huruvida det är den under efterkrigstiden förda politiken, "den svenska modellen" som ligger till grund för detta är dock något man idag fortfarande diskuterar, även om man för 20 år sedan var ganska överens om att det var så,

Sammantaget har man alltså olika teoretiska utgångspunkter, men samma siffror. Samma statistiska urkunder men mycket olika sätt att tolka dem. Detta dels på grund av ideologiska ställningstaganden, som tar sig uttryck i hur man ser på tolkningen av vissa ord rent semantiskt, men också på politiska försanthållande vilka skulle kunna sänka ett partis prestige om de övergavs.

1 Inledning

Vi skall finna att en penninghushållning till sitt väsen är en hushållning där växlande uppfattningar beträffande framtiden kan påverka sysselsättningens omfattning och inte bara dess inriktning.

John Maynard Keynes

Nu närmar sig valet med stormsteg och debatten är i full gång. Den allra hetaste potatisen just nu är arbetslöshetsfrågan och sysselsättningen, vilket diskuteras inte bara i debattprogram och i riksdagen utan har också väckt intresse från flera ekonomer i vårt land. För bara ett år sedan kom Jan Edling ut med sin rapport Alla behövs, vilken väckte stor uppmärksamhet i den politiska sfären, inte minst bland oppositionen. Oppositionen har alltsedan dess börjat tala allt mer om den stora dolda arbetslösheten i Sverige, och har tillsammans börjat attackera regeringen och den officiella statistiken i ämnet. Det har givetvis argumenterats på liknande sätt även tidigare men inte i den här omfattningen som vi har sett det senaste året.

Det intressanta i debatten är inte att oppositionen menar att regeringen inte vill erkänna de problem som oppositionen anser att landet har, det har oppositionen gjort i alla tider, utan att man i denna debatt använder sig av statistik för att visa hur stort problemet är, vilket får det hela att likna en slags konspiration från regeringens sida. Den offentliga statistiken menar man är färgad och manipulerad och vill hellre förlita sig på egna siffror, vilka då sägs visa den "egentliga" arbetslösheten, och det är denna statistik som är det märkliga i debatten, då den visar arbetslöshets-siffror så skyhöga att man inte kan undgå att reagera. Oppositionen visar siffror på upp till 25 %!¹ Det är siffror som får alla att reagera då de är så otroligt mycket högre än den officiella siffran på ca 5 %.²

Är detta ett problem som går ut över väljarna? Vilka siffror skall man lita på om man inte kan lita på den officiella statistiken? Är det verkligen så att siffrorna inte stämmer eller är det något annat som ligger bakom oppositionens och LO-ekonomen Jan Edlings kritik av den offentliga statistiken? Hur kan man skilja så mycket i sin beskrivning så att differensen ligger så högt som 20 procentenheter?

---

¹ Moderata Samlingspartiet, Den verkliga arbetslösheten (2005)

² Siffror hämtade från AKU 2005 från SCB

1.1 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats ämnar göra en analys inte bara av statistiken *per se*, utan även av de tre huvudaktörernas argumentation och tolkningsramar för att försöka se vad det är som man är oense om vad det gäller den officiella statistiken.

Syftet med uppsatsen är att granska den offentliga debatten om arbetslöshetsstatistiken, och försöka klargöra vad det är som gör att man i denna kan redovisa så väldigt skilda resultat trots att man utgår från samma siffror. Uppsatsen kommer att göra en djupgående analys av argument, tolkningsramar, internationella jämförelser och vilka siffror som används i debatten, samt hur man har gått tillväga när man presenterat sin statistik. Detta kommer att göra i två steg.

För det första skall varje enskild aktör i den offentliga debatten granskas. Detta kommer att vara en rent kvantitativ analys av argument och resonemang. Det är framför allt tre beståndsdelar och val som skall studeras i varje material.

- Val av teoretisk utgångspunkt
- Val av statistisk modell och tillämpning
- Val av definitioner

Med teoretisk utgångspunkt menas den ekonomiska teori som ligger bakom själva argumentationen och ställningstagandet.

När så de olika debattörernas ståndpunkter och syn på arbetslösheten och hur den presenteras i statistiken är klargjort, kommer det sedan att göras en komparativ, kvalitativ analys av det totala materialet, där de tidigare slutsatserna skall vägas mot varandra för att försöka finna vad det verkligen är som man inte kan komma överens om.

Frågeställningarna som kommer att användas för den komparativa analysen av materialet är följande:

- Vari består skillnaden i oppositionens resp. regeringens beskrivning?
- Är det en kvantitativ eller kvalitativ skillnad, dvs. en matematisk eller ideologisk infallsvinkel man har när man debatterar?
- Om den är kvalitativ, vari består då skillnaden?

På detta vis kan man sedan utröna mer exakt vad det är diskussionen egentligen rör sig om. Vad är det som gör att den ena sidan kan visa så mycket högre siffror än den andra.

1.2 Teoretiska utgångspunkter

*Om man alltför länge tänker ensam är det förvånande vilka
enfaldiga ting man för en tid kan tro på...*

John Maynard Keynes

Mycket har skrivits om arbetslösheten genom århundradet som passerat. Det finns en uppsjö av åsikter och idéer om vad det är, vad som åstadkommer den och hur man bör åtgärda problemet. Det enda som man kan vara överens om oavsett teoretisk utgångspunkt är att arbetslöshet är ett problem som måste åtgärdas, med få undantag på den extremliberala sidan. Det är ingenting som är önskvärt, inte ens av de mest marknadsliberala bland neoliberaler. Hög arbetslöshet är ett slöseri med arbetskraft, en mänsklig tragedi, eller helt enkelt ett ekonomiskt missförhållande. Exakt hur man ser på det varierar, men som sagt är det alltid ett problem.

Nationalekonomen Klas Eklund gör i sin bok *Vår Ekonomi* en kort beskrivning av huvudlinjerna inom teoribildningen.³ Han menar att det rör sig om tre huvudsakliga teorier med olika infallsvinklar och lösningar.

Klassiska skolan, vilken anser arbetslöshetens huvudorsak är för höga löner, vilket lättast ordnar sig av sig självt genom en fri lönesättning på marknaden. En permanent arbetslöshet är enligt detta synsätt ett resultat av en institutionaliserad arbetslöshet, bottnande i en alltför stel och orörlig arbetsmarknad.

Keynesianska skolan däremot menar att arbetslöshet beror på det motsatta, att det inte finns tillräcklig efterfrågan på den inhemska marknaden, och att det är just institutioner som är lösningen på frågan. Genom en expansiv finanspolitik och utökandet av antalet offentliga jobb menar man att det går att öka efterfrågan på den inhemska marknaden och sålunda sätta fart på produktionen igen och därigenom öka antalet arbetstillfällen även i den privata sektorn.

Den institutionella förklaringen menar att det helt och hållet beror på en alldeles för stel arbetsmarknad, oavsett lönebildningen, och att det alltid finns jobb men att de på grund av flaskhalsar och för stel organisation inte blir tillsatta. Lösningen blir då att skapa en mer dynamisk arbetsmarknad där arbetskraften lättare kan komma till jobben.

Roger Axelsson, Karl-Gustaf Löfgren och Lars-Gunnar Nilsson, samtliga nationalekonomer vid Umeå universitet, sammanfattar det hela på samma sätt som Eklund, men vill dessutom poängtera monetarismens vikt i den moderna teoribildningen kring arbetslösheten, där en viss

---

³ Eklund 2001 s. 278ff

friktionsarbetslöshet är ofrånkomlig.⁴ Dessutom tar dessa upp de personer som idag fortfarande menar att Keynes i huvudsak hade rätt i sin analys av arbetslösheten, fast med vissa modifieringar för att bättre passa in i det moderna samhället.⁵

Förutom dessa finns det givetvis en marxistisk tolkning av arbetslösheten, även om den inte används lika frekvent i den ekonomiska debatten idag som för femtio år sedan. Grunden ligger i vad Marx analys av kapitalismen visade, nämligen att ett visst mått av arbetslöshet är nödvändigt för att kapitalismen skall kunna fungera utan stora finansiella kriser. (Ironiskt då att Monetaristerna, med nationalekonomen Milton Friedman i spetsen, gick så långt som att anse att det fanns en ”naturlig” arbetslöshet på ca 5 %.)⁶ Enligt denne så behöver företagen, kapitalisterna, en stor skara arbetslösa reservister som kan hålla lönerna nere genom att kunna ta jobb från arbetare med för höga lönekrav, och även finnas tillhands om strejker skulle bryta ut. Denna analys gäller inte idag menar många, men då glömmer man lätt hur många av de stora företagen flyttar sin tillverkning idag till just låglöneländer. Den polska revolutionären Rosa Luxemburg menade att dessa låglöneländer är just det som de kapitalistiska ekonomierna i Europa är beroende av, och när det kapitalistiska centrumet får slut på fattiga, ickekapitalistiska grannar så kollapsar hela systemet.⁷

Eklunds egen analys av svenska arbetslösheten, publicerad i Ekonomisk Debatt, innehåller ett anspråkslöst och försiktigt förslag om vad som vore bäst recept för att få bukt med den. Han påpekar att den makroekonomiska handlingsfriheten är begränsad, mest på grund av att svensk ekonomi är beroende av (och på) omvärldens, men att en rörligare lönesättning samt ett visst ingripande från statens sida inom penningpolitiken skulle vara lösningen. Sålunda ställer sig Eklund bakom såväl den klassiska, som den keynesianska och strukturalistiska skolan.⁸

Ekonomen Bertil Holmlund instämmer i huvudsak med Eklund, och målar upp en liknande bild av teorierna kring sysselsättning och arbetslöshet. Han har dock pekat på det han anser vara ett problem; politikernas alltför släpphänta användning av statistiken. Han riktar en svidande kritik mot framför allt oppositionen och deras nya beskrivning av arbetslösheten i Sverige.⁹ Holmlund anser att de använder sig av hemsnickrade definitioner och tolkningar, vilket skapar ny förvirring och oro (underförstått bland dem som lyssnar på debatten dvs. folket i Sverige). Dock är han fullt medveten om hur lukrativt begreppen i debatten kan verka, och hur ofta det rör sig om rena definitionsfrågor och inte hur pålitliga själva statistikens siffror är. Dock menar han att ”klåfingriga” politiker inte

---

⁴ Axelsson m fl. 1983 s. 21f

⁵ Ibid s. 25f

⁶ Lönnroth 1996 s. 85

⁷ Lönnroth 1996 s.111

⁸ Björklund/Wadensjö (red.) 1989 s. 36f

⁹ Holmlund, (2005) s. 8f samt s. 18f

skall använda sig av egenhändigt hopsnickrade definitioner utan förlita sig till dem som används internationellt och som är allmängiltiga.¹⁰

Mätning av arbetslösheten är inte ett arbete som innehåller väl utarbetade riktlinjer, vilket märks då debattörer diskuterar hur hög Sveriges arbetslöshet är. Det finns till och med olika tal som används av väl etablerade ekonomer och ekonomhistoriker, som tex. när Lars Magnusson utan problem redovisar den svenska arbetslösheten separat från den s.k. totala arbetslösheten, dvs. när man räknat in alla som inbegrips av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.¹¹ Det är alltså inte bara politiker som har olika siffror att bolla med.

Arbetslöshet i Sverige har på senare tid reviderats i den offentliga statistiken till att inkludera även studerande som söker arbete, något som den socialdemokratiska regeringen 1986 valt att exkludera.¹² Det var på grund av EU-medlemskapet som den officiella ILO-definitionen kom att återtas i den offentliga statistiken. Detta skedde i maj 2005, dvs. relativt nyligen, och har då tagit bort en del av anledningen för de borgerliga att kritisera regeringen och SCB för att inte följa internationella konventioner. Det var på grund av internationella påtryckningar från bl. a Eurostat och OECD som SCB idag tillämpar dessa kriterier, även om de idag används snarare som kompletterande information än som den officiella statistiken.¹³

En person som visserligen inte har mycket med arbetslöshetsstatistik att göra, men som berört ämnet statistik och mätningar av ekonomiska data mycket uttömmande och med varierande mottagande, är Walter Korpi. Denne kritiserade under det tidiga 90-talet, att den rådande åsikten inom ekonomernas sfär att den svenska modellen hade varit en bidragande orsak till en eftersläpning i tillväxten alltsedan 70-talet. Han menade att alla jämförbara länder hade råkat ut för exakt samma sak, och att det handlade om att man jämförde med olika typer av länder.¹⁴ Resultatet blev en stundtals hätsk debatt i press och tidskrifter. Det Korpi gjorde var dock inte att utmåla statistiken i sig som falsk eller på något sätt missvisande, utan det var tolkningen och presentationen av den som var målet för hans kritik. Detta hör samman med denna uppsats, eftersom syftet är att granska just tolkningar och urval av statistik. Själva innehållet i statistiken, de reella siffrorna kommer inte att analyseras eller ifrågasättas, utan det är urvalet av vilka siffror som anses vara viktiga och varför de är viktiga som skall granskas här.

Walter Korpi var givetvis inte den förste att ifrågasätta offentlighetens beskrivning av verkligheten. En annan person som orsakade en rejäl tumult i den svenska debatten var Grassman,

---

¹⁰ Holmlund (2005) s. 16

¹¹ Magnusson (1999) 64f

¹² Holmlund (2005)s. 8

¹³ Holmlund, (2005) s.11f

¹⁴ Korpi (1991)

som på 70-talet hävdade att de officiella siffrorna angående statsskulden var överdrivna, och kunde dessutom statistiskt bevisa sin ståndpunkt. Grassman menade att medborgaren kände vanmakt inför ekonomers och politikers argument, eftersom det alltid gick över deras huvuden. All denna begreppsförvirring och kritisk debatt hotar själva demokratin menade han, en åsikt delad av Holmlund.¹⁵ Det var av denna övertygelse som han med hög ambition började granska den offentliga statistiken för att se om det stod så eländigt till som den allmänna opinionen ansåg. Han påvisade då först och främst en felaktig redovisning av bytesbalansen, men också att utlandsskulden inte var en skuld utan en fordran om man såg till nettot av skulder och fordringar, samt att driftsöverskotten enligt den officiella statistiken var 67% för låg.¹⁶ Grassmans upptäckter orsakade ingenting i den allmänna debatten, bara en stor tystnad. Hans egen reaktion på tystnaden och oviljan att kommentera den felaktiga statistiken, var en slags bitterhet. Detta såg han nämligen som ett resultat av korruption och mörkläggning.

Torsten Sverenius, ekonomijournalist, menar att denna tystnad berodde på att Grassmans kritik dök upp mitt under en ideologisk strid mellan exportindustrin, SAF och bankerna på ena sidan, och vänstern samt den radikaliserade fackföreningsrörelsen på den andra. Det var enligt de förra nödvändigt att lägga om politik, från den keynesianska till den neoklassiska och därigenom nödvändigt att låta påskina att landet var i en kris.¹⁷

Även tidigare har ekonomer tystats ned eller viftats åt sidan av en större majoritet av fackmän. Alexander del Mar var en ekonom under det tidiga 1900-talet som också blev utesluten, eller snarare utfrysad av sina kollegor¹⁸, vilket pekar på hur farligt det kan vara att kritisera det rådande paradigmet, att peka på missförhållanden, eller i varje fall visa att det kan råda missförhållanden i den vetenskapliga diskussionen. Detta är vad man har att förlora på att kritisera "fel" saker, och det kan förmodligen avskräcka de flesta.

Det är detta som denna uppsats inspirerats av; att det i vissa fall finns anledningar att tvivla eller åtminstone kritisera de officiella rapporterna om ett lands ekonomi. De ovannämnda ekonomerna togs inte på allvar, och i vissa fall blev de mer eller mindre gjorda till åtlöje, det talas om utfrysning och förstörda karriärer. Kanske är arbetslösheten en siffra som döljer sig bakom ett dis av tvetydigheter, dvs. det beror helt och hållet på HUR man räknar, och VAD man räknar med för att se hur många som är arbetslösa i Sverige. Vad Korpi och Grassman inte delar med den moderne kritikern Edling är att den senare blev tagen på allvar av en opposition, oavsett om LO inte

---

¹⁵ Sverenius (1999) s 97

¹⁶ Sverenius (1999) s. 100

¹⁷ Sverenius (1999) s. 103ff

¹⁸ Ashheim, J, (2004)

uppskattade inlägget i debatten. Grassman och Korpi kan sägas ha talat emot en hel paradigm och inte bara ett parti eller en regering. Det de kritiserade var en syn som delades av både opposition och regering.

Vad Grassmanaffären och Korpis inlägg i tillväxtdebatten däremot visar, om man utgår från att deras kritik av den rådande neoliberal tolkningen av läget, är att det fanns en slags koncensus i den offentliga debatten som definitivt lutade åt det monetaristiska hållet. Detta skulle i stor utsträckning kunna skyllas på just att ekonomer har ett mycket stort inflytande över hur politiker tänker. Göran Persson talar om hur ”flinande finansvalpar” mer eller mindre tvingar honom att genomföra de stora åtstramningarna under 90-talet.¹⁹ Lars Jonung menar att det socialdemokratiska partiet inte ens har någon strategi längre, att det för dessa enbart handlar om att hålla sig kvar vid makten.²⁰ En förvirring och uppgivenhet har spridit sig inom partiet med den nya tiden och det nya paradigmet.

Vad hela den ekonomiska debatten har handlat om de senaste 30 åren är alltså huruvida vi bör lyssna till Keynes eller Friedman. Det finns en allt större koncensus att den offentliga sektorn är improduktiv, och att det är detta som debatten om arbetslösheten egentligen handlar om. Folk i ”artificiell” sysselsättning skall officiellt också betecknas som arbetslösa. En riktig sysselsättning kan man bara få i den privata sektorn. Det ska vara ”riktiga” jobb.

Utgångspunkten för analysen är sålunda att det finns en slags osynlig debatt som inte kommer ut till medborgaren. Denna debatt förs i första hand av enskilda personer som utmanar den rådande åsikten. Individerna kan ha mycket stor betydelse för kritisk granskning av officiella siffror och presentationer. Enskilda aktörer kan också ha stor betydelse för utformningen av regelverk och lagar inom ett land,²¹ varför det är så viktigt att ha rätt personer på rätt plats. Det är sådant som åstadkommer sådana tystnader som i Korpis och Grassmans fall. Om personer som inte håller med sitter på rätt plaster så kommer det aldrig att bli offentlig kritik utan förbli en slags intern debatt inom akademiska kretsar. Om kritiken tvärtom faller i god jord, som i Edlings fall, kommer en debatt till stånd.

Lagar och normer inom ett land är vad som påverkar hur ekonomin inom detta land fungerar. Normerna är oskrivna, men kan komma att bli skrivna om dessa informella institutioner är

---

¹⁹ Sverenius (1999) s. 167

²⁰ Ibid. s. 185

²¹ Larsson s. 19

tillräckligt starka²², något som uppenbarligen har hänt inom Sveriges land. Det har funnits normer, informella strukturer och tankegångar, vilka under de gångna decennierna har fått laga kraft i form av avregleringar och marknadens liberalisering. Man bör dock inte, som Sverenius också understryker²³, se en slags konspiration bakom det hela, utan det är ingenting annat än grupp psykologi. Om merparten av ett lands styrande är överens är det mycket troligt att det kommer att innebära förändringar med eller utan offentlig debatt. Detta är extra viktigt i sammanhanget, då vårt nationella självbestämmande vad det gäller ekonomisk politik, eller ska man kanske säga politisk ekonomi, för närvarande är reglerat av EU, och detta har givetvis utövat ett inflytande över både våra formella och informella institutioner. Hur mycket tankar från övriga Europa har influerat svenska politiker och ekonomer kan man endast spekulera i, men att de *har* gjort det är mycket troligt.

Man kan därigenom se den offentliga debatten om arbetslösheten som en förlängning av denna diskussion. Det rör sig egentligen om vilka normer och informella strukturer inom samhället som är rådande. Detta ger också färg åt debatter i riksdagen. Det handlar mer om tanketraditioner än om faktisk ekonomi. Man kan till och med påstå att efter att Korpi ifrågasatte den allmänna hållningen att själva den svenska modellen var orsaken till att Sverige halkade efter, så har den ekonomiska vetenskapen mer och mer glidit mot att försvara den. Holmlund försvarar Rehn-Meidnermodellen som "förvånansvärt modern i ljuset av aktuell nationalekonomisk forskning"²⁴, och Lennart Erixon hävdar att själva inflationsdramat under 80-talet inte alls berodde i första hand på den Svenska modellen utan på löneglidningen.²⁵ Fler exempel på väl renommerade ekonomer som försvarar och förklarar den svenska modellen finns givetvis, men det är för skrymmande att ta med dem alla. Konstateras kan dock att man i Sverige idag inte riktigt har den starka konsensus som kan skönjas i t ex. Grassmanaffären, eller i fallet Walter Korpi. Kritik mot offentlig statistik faller helt enkelt i bättre jord än vad den gjorde då dessa vetenskapsmän lade fram sin kritik.

---

²² Ibid. s. 21ff

²³ Sverenius s. 170

²⁴ Erixon, (2003) s. 55

²⁵ Ibid. s. 94

1.3 Metod

Detta är en diskursanalys, dock ej med samma ambitionsnivå som t ex. Eva Frimans analys av tillväxtbegreppet. Det som skiljer sig markant är att denna uppsats inte har någon ansats att studera några historiska förändringar eller förankringar, utan är fokuserad på nuet och den aktuella debatten.

Att det är en diskursanalys baserad på en kvalitativ analys i första hand och en kvantitativ studie av statistiskt material i andra, beror på att det helt enkelt hade varit fruktlöst att studera användandet av statistiska siffror som utgångspunkt för denna analys. Det viktiga ligger inte i hur siffrorna presenteras eller används, utan i själva diskursen och tolkningen av de för sysselsättningspolitiken centrala begreppen. Därför blir det mer givande att studera skillnaderna i tolkningar och definitioner.

Varje enskilt material skall studeras separat i tre steg, nämnda i frågeställningar ovan. De centrala begreppen vars tolkning kommer att analyseras är framför allt ordet arbetslöshet, men också sysselsättning och arbetskraft. Genom att analysera vilka man inom de olika fraktionerna i debatten vill inkludera i definitionen för dessa begrepp, kan man komma närmare ett svar på varför siffrorna kan avvika så otroligt mycket, och även vad det är som är den springande punkten i debatten som sådan.

Analysens målsättning är att söka vilka begrepp det är som man tvistar om och vad det är man ifrågasätter hos andra parters statistik. Analysen ämnar att skilja ut de använda begreppen, och sedan försöka sätta samman det i den kontext som den yttrande parten befinner sig i, dvs. vilket parti, teoretiska utgångspunkter och försanthållanden i den ekonomiska politiken som parten står för.

När materialet har analyserats kommer en jämförande analys att avgöra vilka de huvudsakliga skillnaderna är mellan de olika parterna i debatten, och sålunda komma fram till vilka olika polariteter, kontraster och eventuella konflikter som finns i den svenska diskursen kring arbetslösheten.

1.4 Material

Materialet som ligger till grund för uppsatsen är hämtat från den offentliga debatten i riksdagen, samt partiers offentliga presentationer av sin egen politik.

Riksdagens interpellationsprotokoll är den huvudsakliga källan för analys av den offentliga debatten, eftersom den är lättillgänglig, förberedda debatter som både sänds via television och skrivs ned i detalj. Det är denna debatt som har den största mediala täckningen av allt som riksdagen diskuterar, varför det har varit ett naturligt val av forskningsunderlag.

Det andra materialet är partiprogrammen som läggs ut antingen på partiernas hemsidor eller som går i tryck för att finnas tillhands för allmänheten. Här har av utrymmesskäl och tidsbrist oppositionens ståndpunkt fått representeras av enbart det största partiets material. Det skulle vara alltför tidsödande att studera samtliga partiers material, eftersom det till stor del har kommit att bli en kvalitativ analys. Därför är det enbart av praktiska skäl som moderaterna har fått representera alliansen, i egenskap av det största oppositionspartiet med störst stöd av väljarkåren.

Den slutliga texten som analyseras är den mer oberoende skribenten och forskaren Jan Edling, ekonomi och forskare för LO. Dennes material kan sägas vara det som satte igång debatten på allvar, på grund av den innehåller skarp kritik mot regeringen från en annars traditionellt regeringsvänlig organisation, dvs. traditionellt vänligt inställd till socialdemokratisk politik.

Slutligen har statistiskt material från SCB, Eurostat och AMS använts med ambitionen att kontrollera siffrorna som använts i den offentliga debatten. Det är framför allt AKU-mätningar från SCB som har kontrollerats men även inofficiell statistik från AMS ingår i undersökningen.

1.5 Centrala Begrepp

Dessa är hämtade till viss del från Klas Eklunds bok *Vår ekonomi*. Detta för att den presenterar begreppen på ett ytterst okomplicerat vis, och är ämnad som lärobok i just samhällsekonomi, för vilket ändamål den också används över hela landet. Det borde inte råda några tvivel om att de definitioner som där presenteras är allmängiltiga och vederhäftiga.

Aktivitetsersättning

Ekonomisk ersättning från staten för deltagande i arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Arbetsför

Normalt en person mellan 18 – 64 år som inte lider av några förhinder i form av handikapp eller sjukdom.

Arbetskraft

De personer som bjuder ut sin arbetskraft på arbetsmarknaden genom att söka arbete räknas till landets arbetskraft.²⁶

Arbetslöshet/Arbetslös

Arbetslösheten definieras som mellanskillnaden mellan antalet personer i arbetskraften och antalet sysselsatta.²⁷ Vad en arbetslös är blir något svårare att definiera, då det råder delade meningar i dagsläget. För enkelhetens skull används i denna uppsats ILO:s definition som lyder; en person som saknar anställning, står till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söker anställning.²⁸ Än svårare är definitionen av långtidsarbetslös, vilken sålunda får lämnas därhän. Det är en i allra högsta grad godtycklig definition som varierar från land till land och kanske också från person till person.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Alla politiska ingrepp i arbetsmarknadens funktion, oavsett typ. Det kan vara skattereduktioner, direkta stöd, subventioner eller arbetsmarknadsutbildningar beroende på situation.

Långtidssjukskrivning

Går icke att definiera generellt. I Sverige gäller att den som är sjukskriven i mer än ett år räknas som långtidssjukskriven.

Sysselsättning/Sysselsatt

En person som är anställd och får lön räknas vara sysselsatt. Sysselsättningen i ett land antas vara de inom arbetskraften som är sysselsatta.

Total arbetslöshet

Ett mått som används allt oftare idag och här räknas även de personer som ingår i arbetsmarknadspolitiska åtgärder i arbetslöshetssiffran.

---

²⁶ Eklund(2001) s 278

²⁷ Eklund2001 s.278

²⁸ Holmlund,B. ”Hur hög är egentligen arbetslösheten i Sverige?”, *Ekonomisk debatt* 2005:6 s. 8

2 Den svenska arbetsmarknaden - en historik

Vad gick snett? Varför halkade Sverige efter? Dessa frågor har många lärd ställt sig och gjort utförliga efterforskningar för att försöka ta reda på det också. Svaret är förstås inte särskilt lätt att finna, speciellt inte om man söker ett entydigt sådant. Att svenska arbetsmarknaden har blivit alltmer lik de övriga västländernas är ett faktum. Det svåra är att besvara frågan varför det blev så.

2.1 Den svenska modellen

Under båda världskrigen höll sig Sverige utanför och undgick därigenom de destruktiva konsekvenserna som bl. a Tyskland och Frankrike fick erfaras. Detta i kombination med den förda ekonomiska politiken, skulle sätta Sverige på kartan som en mycket produktiv och unik liten nation. Redan 1936 myntades begreppet "the Middle Way" av den engelske journalisten Marquis Child, en sammanslagning av sovjetisk planekonomi och amerikansk kapitalism.²⁹ Det som svenskarna själva började kalla för "folkhemmet" blev en symbol för välstånd, tillväxt och framsteg. Senare under efterkrigstiden myntades begreppet "den svenska modellen" för att beskriva det unika förhållandet för företagare, politiker och medborgare i Sverige.

Det kännetecknande för den svenska modellen var i första hand en slags korporativism i samarbete med staten. De stora företagen samarbetade med statliga bolag och institutioner. På arbetsmarknaden innebar det de stora kollektiva förhandlingarna mellan fack och arbetsgivarföreningarna, som var så exceptionellt för Sverige. Staten gjorde också många ingrepp i arbetsmarknaden vid sidan av detta. Så viktigt ansågs detta att man, på grund av en viss skepsis mot att arbetsmarknaden skulle kunna lösa allt på egen hand, till och med hade en egen institution för just detta. AMS har funnit i nu mer än femtio år, och även om dess betydelse för det svenska folkhemmet har varit utsatt för debatt så kan ingen förneka att det har varit en viktig kugge i det maskineri som låg till grunden för den svenska modellen. Även innan ekonomerna Gösta Rehn och Rudolf Meidner lade fram sin modell hade Sverige en för sin tid ganska omfattande apparat för att styra arbetsmarknaden och hjälpa arbetslösa att hitta arbete och klara sig under tiden de var arbetslösa.³⁰

De andra viktiga stöttepelarna var den solidariska lönesättningen och att via den offentliga sektorn förse folket med de tjänster och omfördelningar av inkomster som man ansåg rimliga och nödvändiga. Fördelningspolitik har ständigt diskuterats mellan borgerliga blocket och socialdemokraterna. Den verkliga vattendelaren, där de båda politiska blocken skulle komma att skapas i den form de har idag, kom under ATP-striden, där socialdemokraternas linje 1 vann. Det

---

²⁹ Sandberg (1997) s. 10

³⁰ Björklund m f. (2000) s. 344f

var här som den populärt kallade ”kohandeln” mellan bondeförbundet och socialdemokraterna fick sitt slut, och partierna gick skilda vägar. Bondeförbundet bytte namn och blev det borgerliga parti vi känner till idag, samtidigt som socialdemokraterna valde att öppna armarna mer mot tjänstemännen i samhället och blev ett löntagarparti snarare än ett arbetarparti.³¹ Själva grunden i den svenska arbetsmarknadspolitiken och det ekonomiska tänkandet, den s.k. Rehn – Meidnermodellen vilken presenterades 1951,³² var dock rådande större delen av 50-, 60- och 70-talen och är det som utmärkte den svenska modellen. Även om den inte var utan kritiker, inte ens inom det socialdemokratiska blocket, och kanske främst inom fackföreningsrörelsen, så förblev denna modell den som formade den svenska politiken under de ”gyllene åren” och framåt. Även borgerliga regeringar använde denna ekonomiska modell, som t ex. under krisåren 1990 – 94 då den borgerliga regeringen använde sig av en mycket aktiv arbetsmarknadspolitik för att få bukt med arbetslösheten.³³

Arbetsmarknaden har varit mycket stabil i Sverige alltsedan efterkrigstiden, något man har tillskrivit den svenska modellen³⁴. Arbetslöshetssiffran har alltid varit mycket låg i jämförelse med övriga industriländer, även om det funnits toppar under lågkonjunkturerna. Faktum är att dessa toppar av arbetslöshet har visat en tendens att öka för varje lågkonjunktur.³⁵ Detta indikerar att AMS trots allt hade ökande svårigheter med att reglera arbetslösheten i den keynesianska anda som var modellen. Denna marginella ökning pågick fram till 90-talet, då arbetslösheten steg rejält från att ha legat på 1,6 % 1990 till 8,2 % 1993.³⁶

Någonting hade hänt med den svenska ekonomin och den svenska arbetsmarknaden som man uppenbarligen inte var riktigt beredd på.

2.2 Kris under sena 1900-talet

Lennart Schön visar på att den svenska modellen fungerade utmärkt fram till 70-talet, då den svåra oljekrisen med dess påföljande prisstegringar, stagflation, lönestegring och kreditexpansion skadade själva grunden för den svenska modellen.³⁷ Den svenska ekonomin hämtade sig aldrig riktigt, dels på grund av en stagnerad tillväxtstruktur och dels på grund av en hård konkurrens på den internationella marknaden, och det var därför 90-talets ekonomiska kris slog så hårt mot den

---

³¹ Norborg 1999 s. 215

³² Erixon Red. (2003)s. 13

³³ Ibid. s. 131

³⁴ Ibid. s. 128ff

³⁵ Magnusson 1999 s. 59f

³⁶ Björklund m fl.(2000) s. 307

³⁷ Schön 2000 s. 442ff

svenska modellen. Idag har vi en öppen arbetslöshet på 5-6 %, ³⁸ vilket förvisso är lägre än i övriga Europa, men det ser inte ut som om den kommer att gå ner ytterligare. Den svenska modellen har fått sig en rejäl knäck och kommer kanske inte att kunna hämta sig och komma tillbaka till den form den hade. Mycket på grund av den förändrade världen. Den globaliserade världsekonomin har utvidgats ytterligare, men mest på företagens och storfinansens villkor, vilket innebär att den korporationism som existerade förr i samarbete med staten kan ha svårt att fungera. ³⁹ Vi kan ta exemplet Eriksson, en tidigare flitig samarbetspartner med statliga bolag och televerket, som trots eftergifter, investeringar och löften från stat och kommuner har valt att flytta viktig verksamhet från landet.

Zygmunt Bauman påpekar att nationalstatens roll har marginaliserats till att vara ”överdimensionerade polisdistrikt”⁴⁰, och har sålunda inte särskilt mycket inflytande över företagsvärlden, som på sätt och vis har skilts från staten. Ekonomin styrs av marknaden, inte staten, och i ett sådant ekonomiskt klimat kan det svenska folkhemmet, byggt på en slags nationalistisk tanke om ett folkhem, inte existera. Politisk fragmentering och ekonomisk globalisering är resultatet av den nya hastighetsteknologin och är alltså ett internationellt fenomen som gäller alla nationalstater enligt Bauman⁴¹. Schön vill inte dra så stora växlar på detta utan påpekar det övertag som de multinationella företagen idag har gentemot det övriga civila samhället.⁴²

Teorin kring vad som hänt med svenska arbetsmarknaden faller i olika läger, vilka har gått igenom i teoriavsnitten ovan. Situationen som sådan har beskrivits av Lars Magnusson och Lennart Schön som resultatet av den tredje industriella revolutionen med decentralisering, marknadsliberalism och minskad nationalism.⁴³ 1985 skrev ekonomen Klas Eklund om vad som hänt med den svenska arbetsmarknaden, och delade in denna i två huvudperioder; 70-talet, då Sverige alltmer drabbades av vad han kallade Keynesiansk arbetslöshet, och 80-talet, då Sverige drabbades av klassisk arbetslöshet. Keynesiansk arbetslöshet, menar han, är en arbetslöshet som beror på för liten efterfrågan på hemmamarknaden, medan klassisk är en arbetslöshet grundad på för höga löner.⁴⁴ Detta var för 20 år sedan men själva idén lever kvar inom teorin kring arbetslösheten och vad som bäst görs åt den.

Robert Reich har granskat den amerikanska arbetsmarknaden, vilket dock inte gör att man inte kan dra slutsatser även för Sverige. Reich menar att det är förändringen av företagens struktur som

---

³⁸ AKU 2005 Kvartal 3, SCB(5 % utan att räkna med latent arbetssökande, 6 % med latent arbetssökande inräknade)

³⁹ Bauman (2000) 25f

⁴⁰ Bauman (2000) s.111ff

⁴¹ Ibid. s. 67

⁴² Schön (2000) s 521ff

⁴³ Magnusson(1999) s 24ff, samt Schön (2000) s. 522f

⁴⁴ Björklund/Wadensjö (red.) 1989 s. 24f

utgör anledningen till dagens problem på arbetsmarknaden. Företag är inte längre de stora korporationer de var, utan stora nätverk utanför nationalstaten. Den korporativism som existerade i USA finns inte längre, och därmed inte heller i Sverige, men media, politiken och även företagen själva ger sken av att ingenting har förändrats.⁴⁵ Det största problemet enligt honom är att politiker tänker i nationalistiska banor vilket ofta inte gynnar eller till och med skadar den nationella arbetsmarknaden. T ex. när Bushadministrationen krävde att Motorolas telefoner skulle komma in på Tokyomarknaden, vilket gynnade Motorolas industrier i Malaysia, men skadade de japanska bolag som valt att tillverka telefoner i USA, med minskade arbetstillfällen som följd.⁴⁶

Både Magnusson, Schön och Reich anser att det är humankapitalet som har blivit den viktigaste tillgången för en nation idag, och de länder som inte hänger med i utvecklingen kommer att vara de vars tillväxt kommer att minska. Företagandet har blivit flyttbart, men arbetskraften är fortfarande lokal. Zygmunt Bauman har också påvisat denna förändring.⁴⁷

En relativt nyligen lanserad forskning om just sysselsättningen, ledd av professor Charles Edquist, docent Leif Hommen och professor Maureen McKelvey, försöker härleda arbetslöshetens förhållande till innovationer inom teknik och processer i industrin och samhället. Även om deras forskning främst är koncentrerad kring högteknologiska industrisektorer och andra kunskapsintensiva delar av ekonomin har de kunnat slå fast vissa mönster inom industrin och tjänsteproduktionen. Tjänsteproducenter är de som löper minst risk att ”drabbas” av minskad sysselsättning på grund av innovationer, medan producenter av framför allt konsumtionsvaror tenderar att minska antalet anställda då nya innovationer inom produktionstekniken och även processtekniken uppkommer.⁴⁸ Kunskapsintensiva branscher, dock inte bara inom tjänstesektorn kommer att vara ledande inom sysselsättningskapandet enligt dessa.⁴⁹

Arbetsmarknaden har alltså förändrats, och samhället med den, eller var det tvärtom? Hur som haver är det inte samma situation på arbetsmarknaden, och för Sveriges del är det en klar försämring mot vad det var för 10 – 15 år sedan om man ser till antalet arbetslösa. Vad detta beror på har diskuterats mycket och ofta åren efter den ekonomiska krisen under det tidiga 90-talet.

---

⁴⁵ Reich (2000) s. 130f

⁴⁶ Reich (2000) s. 139f

⁴⁷ Bauman (2000) s 114f

⁴⁸ Edquist m fl. (2002) s.178ff

⁴⁹ Ibid. s. 181

3 Den allmänna debatten om arbetslösheten - Analys av debattörerna och statistiken

I Riksdagen har det de senaste två åren förekommit en debatt om just arbetslösheten och hur den ser ut i Sverige. Det har diskuterats och debatterats om procentsatser, definitioner och tolkningar av statistiken, med betoning på de två senare. Det som stått i fokus är i första hand definitionen av studerande som söker arbete, huruvida de skall räknas som arbetslösa, såsom förordats av ILO, eller definieras som sysselsatta. Oppositionen har givetvis velat hävda att de skall räknas som arbetslösa med stöd av ILO:s definition, medan regeringen inte vill redovisa dem i den officiella statistiken.

3.1 Regeringen

I diskussionen som följde på kristdemokratens Stefan Attefalls interpellation 2005/06:81 svarar statsrådet Hans Karlsson att:

Hellre än att gång på gång svara på tekniska frågor, som regeringen med riksdagens godkännande har delegerat till tjänstemän vid Statistiska centralbyrån, skulle jag vilja förklara och försvara arbetsmarknadspolitikens innehåll.⁵⁰

Detta kan sammanfattas som den sittande regeringens ställningstagande i debatten, och är ett ypperligt exempel på hur man talar runt varandra i debatten. Arbetslösheten diskuteras inte särskilt ingående vad det gäller antal, utan det gäller snarare vad arbetslöshet är som väcker debattörernas intresse och som det ägnas mest tid åt. I sitt första anförande i debatten menar han att det inte går att jämföra arbetssökande studenter med ”passiv öppen arbetslöshet”⁵¹, varför man inte vill inkludera detta i den officiella statistiken. Detta visar tydligt regeringens referensramar och hur man tolkar begreppet arbetslös.

Man har alltså valt att definiera arbetslös som en person som inte uppbringar lön, men som dessutom är sysslös, dvs. passiv. Därmed har man som en konsekvens av detta valt att definiera begreppet sysselsatt som en person som antingen har en anställning eller studerar för att, som Karlsson formulerar det; ”med studier bygger kompetens för ett framtida arbetsliv”.⁵²

Statsrådet Hans Karlsson uttrycker dessutom att hela diskussionen kring arbetslöshetens ”egentliga” omfattning är irrelevant: ”Vi har en fördummande debatt om arbetsmarknadsstatistik

---

⁵⁰ Karlsson Hans, Svar på Interpellation 2005/06:81, Anf. 81

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

som inte leder någonstans”.⁵³ Detta kan givetvis vara ett rent personligt yttrande från Karlsson, men i egenskap av svarande å statsministerns räkning, till vilken interpellationen var riktad, så borde han ha mandat från hela partiet att uttrycka dess åsikt i frågan. Därför kan detta yttrande tolkas som regeringens hållning, då denne även tidigare har uttryckt sig i liknande ordalag.⁵⁴ Karlsson uttrycker dessutom en slags frustration över debatten som helhet, att det inte går att utröna vem som har rätt eller fel, eller snarare att det just är en tolkningsfråga som ligger till grund för det hela.⁵⁵ Vidare menar han att han står för den mer sanna bilden givetvis, i god debattanda.

Genomgående för regeringens syn på arbetslöshet är att denna består av enbart människor som inte är i någon form av sysselsättning, privat eller offentlig. Offentlig anställning eller arbetsmarknadsåtgärder i form av t ex. de s.k. ”plusjobben” är alla att räkna som fullvärdig sysselsättning, vilket pekar på en Keynesiansk hållning från regeringen. Att öka efterfrågan på den inre marknaden kommer att lösa arbetslösheten på längre sikt. Att det är staten som anställer eller privata arbetsgivare är inte det avgörande. De ”riktiga jobb” som oppositionen efterfrågar är de som kommer efter att ekonomins omfattning i landet ökar.

Oppositionens anklagelser om att den nuvarande politiken skulle skapa personer som är offentligförsörjda och bidragsberoende ser regeringen vara totalt missvisande. Hans Karlsson menar att det inte är en form av beroende utan jämför det med hemförsäkringen. Människor försäkrar sig mot arbetslöshet, vilket är lika naturligt som att försäkra sig mot brand.⁵⁶

Det har varit lätt att säkerställa de siffror som regeringen, här representerad i första hand av statsrådet Hans Karlsson, har använt sig av. Dessa är nämligen de offentliga siffrorna som ges ut av SCB och ingenting annat.

3.2 Oppositionen

Alliansens företrädare i riksdagen har en på det hala taget ganska gedigen och sammanhållen opposition vad det gäller debatten kring hur arbetslöshetsstatistiken skall presenteras. De är alla överens om att en stor del av svenska folket idag egentligen är arbetslösa och att detta inte visas i den offentliga statistiken. Argumentationen kan sammanfattas i tre punkter:

1. Det stora konspirationen

---

⁵³ Karlsson, Hans, Svar på Interpellation 2004/05:660, Anf. 96

⁵⁴ Karlsson Hans, Svar på Interpellation 2005/06:81, Anf. 81

⁵⁵ Karlsson, Hans, Svar på Interpellation 2004/05:660, Anf. 98

⁵⁶ Karlsson, Hans, Svar på Interpellation 2004/05:660 Anf.100

Det hela uppmålas i ganska konspiratoriska drag. En konspiration skapad av regeringen för att dölja den ”egentliga” arbetslösheten. Aktivitetsstöd och sjukersättning är ett medvetet använt politiskt verktyg för att dölja den totala arbetslösheten, eller att sänka den öppna arbetslösheten. I en av interpellationsanförandena redogör Stefan Attefall för hur regeringen medvetet skall ha använt aktivitetsgarantin, vilken instiftades under samma år, med den medvetna planen att få bättre siffror i statistiken.

Den 1 april drogs försöksverksamheten i gång. I april månad kom propositionen. Man permanentade systemet från den 1 augusti. I maj fattade vi beslutet om fullskaligt genomförande från den 1 augusti – med en månads försöksverksamhet som bakgrund.

Under fyra månader byggdes aktivitetsgarantin upp från nästan noll, från 2 000, till nästan 40 000 platser. Det var samma termin som Hans Karlssons regering sade att nu skulle de nå 4 % öppen arbetslöshet, och tack vare denna kraftiga uppbyggnad av en helt ny reform lyckades de precis klara den gränsen. Sedan ökade arbetslösheten igen, och vi vet att om det finns något som lidit av stora kvalitetsproblem så är det just aktivitetsgarantin.

Den undersökning som presenterades av Jan Edling förra året, används också den flitigt för att påvisa det missvisande i den officiella statistiken.

2. Oviljan att se problemet

Förutom denna konspirationstanke så riktar oppositionen, i synnerhet Attefall och Högmark⁵⁷, kritik mot att regeringen inte skall ge tillräckliga incitament för att öka den privata sektorns benägenhet till att anställa. När Alliansen sedan redovisar sina planer om sänkta ersättningsnivåer kan man lätt se att de har en teoretisk utgångspunkt i vad Eklund menar vara den klassiska tolkningsmodellen av vad som orsakar arbetslöshet. Det är för höga löner, eller skatter/arbetsgivaravgifter, och alldeles för generösa bidrag för att ge de arbetslösa tillräckliga incitament för att vilja söka jobb mer aktivt.

3. Sysselsättning istället för arbetslöshet

Intressant i debatten är också oppositionens inriktning på att INTE diskutera arbetslöshetens storlek, utan snarare sysselsättningens minskade storlek. Man talar om hur viktigt det är att se till antalet arbetade timmar, hur antalet sysselsatta har minskat, och hur många av Sveriges arbetsföra befolkning som inte arbetar. Man undviker noggrant att uttala sig som om att regeringen inte redovisar rätt siffror för den öppna arbetslöshetsstatistiken, med undantag för siffror rörande

---

⁵⁷ Attefall, Stefan, *Interpellation 2004/05:431 Anf 25*

studerande som söker jobb, utan använder andra begrepp för att beskriva det som de själva betecknar som Sveriges problem.

Detta gör att ekonomen Holmlund har fog för sin bedömning att oppositionen använder sig av hemsnickrade definitioner för att svartmåla den sittande regeringen. Dock måste man ta i beaktande att detta är ett medvetet drag från oppositionens sida. Man är inte okunnig om hur man mäter arbetslöshet, utan man har valt, fullt medvetet, att lansera denna nya definition.

En aktuell fråga är vilken statistik som bäst belyser hur det egentligen står till med svensk arbetsmarknad... AMS redovisar ett s.k. obalanstal, vilket inkluderar personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Ibland används det synonyma begreppet total arbetslöshet som också mäter öppet arbetslösa och personer i åtgärder som andel av arbetskraften. Konjunkturinstitutet har introducerat måttet utvidgad arbetslöshet, vilket inkluderar s.k. latent arbetslösa. De latent arbetslösa är de som är arbetslösa men inte sökt jobb under de senaste fyra veckorna samt heltidsstuderande som sökt arbete. Vi anser att inget av dessa mått är helt uttömmande.⁵⁸

Som man kan se ovan är det alltså inte på grund av okunskap som oppositionen valt att lansera sitt egna synsätt, det är ett retoriskt drag om något. Dock skapar detta givetvis en del begreppsförvirring då gamla vedertagna definitioner skall behöva definieras om och nya lanseras, vilket givetvis syns i den offentliga debatten, och skapar reaktioner från såväl regering som ekonomer.

Den teoretiska hållningen kan alltså klassas som hörande till den tredje teorin, enligt Eklunds beskrivning, där det är institutionerna som är flaskhalsen, men också att det är för generösa bidrag och att AMS är för snabba med att sjukskriva och förtidspensionera, vilket adderar en viss klassisk syn till oppositionens hållning. Man tar dessutom mer eller mindre för givet att den offentliga sektorn inte är produktiv och dessutom för stor, dvs. en neoklassisk hållning. Dessutom kan man inte undvika att se den propagandistiska hållningen där man anklagar sittande regering för att försöka manipulera siffrorna för att försöka framställa sin politik i bättre dager.

---

⁵⁸ Moderata Samlingspartiet, Den verkliga arbetslösheten (2005)

3.3 Ekonomers syn på statistiken

Politik är att vilja – ekonomi är att välja

Lars Jonung⁵⁹

Den enda riktiga reaktionen på den rådande diskussionen i riksdagen från ekonomernas krets är Bertil Holmlunds inlägg i Ekonomisk debatt. Överhuvudtaget verkar ekonomerna inta en relativt kylig hållning till det hela. Holmlund menar att politiker, i synnerhet oppositionen, inte skall försöka att omdefiniera väl definierade termer, och debattera utifrån den statistik som finns istället för att skapa ny. Hans artikel används i den politiska debatten om arbetslösheten. Lustigt nog av både regering och opposition, vilka nästan kämpar om att tolka ekonomens inlägg till sin egen favör.

Om man tar del av Jan Edling avhandling om den svenska arbetslösheten ser man dock en helt motsatt hållning. Edling menar att AMS medvetet använder sig av sjukskrivningar, förtidspensioneringar och arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att minska den öppna arbetslösheten i landets värst drabbade delar.⁶⁰ Även om Jan Edling inte har mottagit några stående ovationer från landets ekonomer måste man ändå anse att det påvisar en spricka i fasaden, att nya tider visar på andra tendenser och idéer inom fackmännens skara. Man kan nämligen ana en viss kritisk hållning gentemot arbetsmarknadspolitiska åtgärder även i andra skrifter av både kända och okända ekonomer. Edling har inte blivit angripen av fackmän, tystnaden som ekonomer har uppvisat i arbetslöshetsfrågan vittnar snarare om ett slags bifall. Den som tiger samtycker. Oppositionen däremot har givetvis inte tigit om den utan använder den mer än gärna, dess Keynesianska innehåll till trots.

En annan sak som bör beaktas är begreppet total arbetslöshet, som används av både Holmlund och Magnusson, är ett mått som rent semantisk tenderar att betyda den ”riktiga” arbetslösheten, eftersom det används som ett komplement. Om det behövs ett komplement till måttet för ”vanlig” arbetslöshet, betyder detta att det till sin natur är mer eller mindre missvisande och behöver kompletteras för att få en sannare eller mer tillfredsställande bild.

---

⁵⁹ Sverenius (1999) s. 138

⁶⁰ Edling (2004) s. 13f

3.4 Siffrorna i statistiken

Hur är det då i ”verkligheten”? Stämmer verkligen alla dessa siffror som redovisas i debatten? Om man t ex inkluderar alla de som oppositionen menar står utanför arbetsmarknaden i den officiella arbetslöshetsstatistiken, kommer vi då verkligen få en total arbetslöshet på 20 – 25 %?

Om man tittar på alla de människor som redovisas som sysselsatta, och de som redovisas som arbetande så finner man onekligen ett stort gap, vilket utgör ca 10,8 % av den totala arbetskraften i Sverige enligt följande enkla uträkning.

$$\begin{aligned} \text{Antal sysselsatta totalt} - \text{antal i arbete} &= \text{Personer sysselsatta utan arbete} \\ (4268500 - 3776100) &= 492400^{61} \end{aligned}$$

$$\text{I procent av arbetskraften: } 492400 / 4547600 = 10,82 \%$$

Om dessa läggs till den öppna arbetslösheten så når vi mycket riktigt en siffra runt 16%, vilket är den arbetslöshet som Alliansen menar att vi har i Sverige.

Vi kan bara säga att när Hans Karlsson menar att Sverige har 3 % lägre arbetslöshet än i Tyskland och Frankrike⁶² är det baserat på ovannämnda tolkning av begreppet arbetslöshet. Regeringen har valt att inte dra in studerande och människor i arbetsmarknadspolitiska åtgärder syftande till att höja deras kompetens, i den officiella siffran över den svenska arbetslösheten. Den nya statistiken som redovisad i SCB:s AKU skall vara EU-anpassad, men lämnar dock övrigt att önska. I de offentliga tabellerna som publiceras på nätet så står det på de tabeller där latent arbetsökande samt studerande som hellre velat arbeta att tabellen ”utgår tills vidare” i skrivande stund(dvs. 16/12 2005)⁶³ Detta redovisas istället i en separat tabellsamling, vilken dessutom bara utgivits på engelska. Kan du inte så mycket engelska är det tyvärr så att man måste forska på egen hand för att få tag i denna ILO-baserade statistik. Varför detta material inte redovisas på svenska kan givetvis diskuteras, men det ger ju onekligen oppositionen vatten på sin kvarn.

För att göra siffrorna mer tydliga för läsaren följer här två exempel på tolkningar av arbetslösheten i Sverige. De är tillförda undersökningen för att klargöra huruvida de olika debattörernas tillförlitlighet, och för att se om deras siffror verkligen stämmer enligt både den officiella statistiken och den statistik de själva har valt att använda. AV uppenbara skäl är det oppositionens siffror som kontrolleras här, då regeringens är liktydig med den som publiceras av SCB, och finns tillgänglig på www.scb.se samt www.ams.se

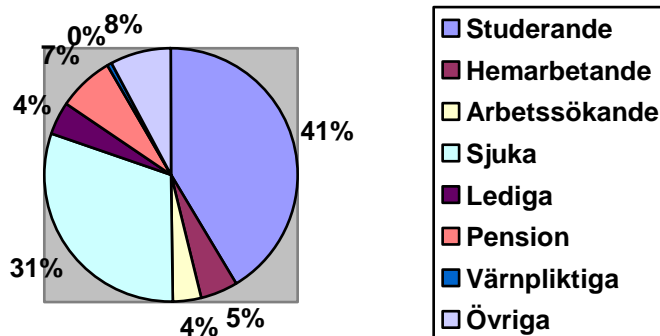
⁶¹ Siffror hämtade från senaste AKU från SCB

⁶² Moderata Samlingspartiet, Den verkliga arbetslösheten (2005).

⁶³ Arbetskraftsundersökningar (AKU) 2005

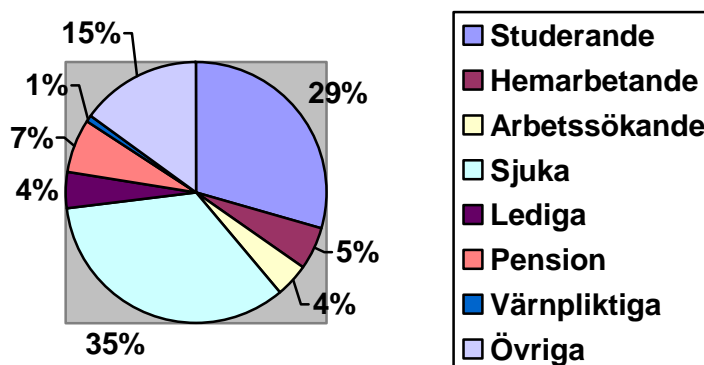
Eftersom det är alla de som står utanför arbetskraften som oppositionen vill inkludera ett stort antal av i den öppna arbetslösheten, är det värt att ta en titt på denna grupps sammansättning.

Tabell 1: Personer 16 – 64 år utanför arbetskraften kvartal 2/2005

Källa: SCB

Tabell 2: Personer 16/64 år utanför arbetskraften kvartal 3/2005

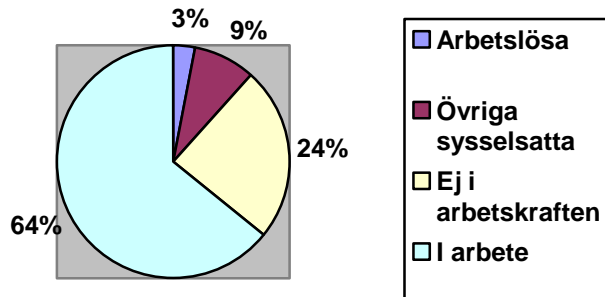
Källa: SCB

Uppenbarligen så ökar andelen ”övriga” under sommarhalvåret av olika orsaker, förmodligen på grund av det stora antalet studenter som inte kan få sommarjobb under sommaruppehållet. Ironiskt nog ökar andelen sjuka under de sköna och varma sommarmånaderna.

De som oppositionen vill skall föras över till kategorin arbetslösa är i första hand övriga, arbetssökande (som inte uppfyllde alla kriterier när de tillfrågades), den del av de studerande som samtidigt med studierna sökte arbete, samt en stor del pensionerade och sjukskrivna. Detta skulle alltså resultera i att runt hälften av dem som idag står utanför arbetsmarknaden skulle rubriceras som arbetslösa.

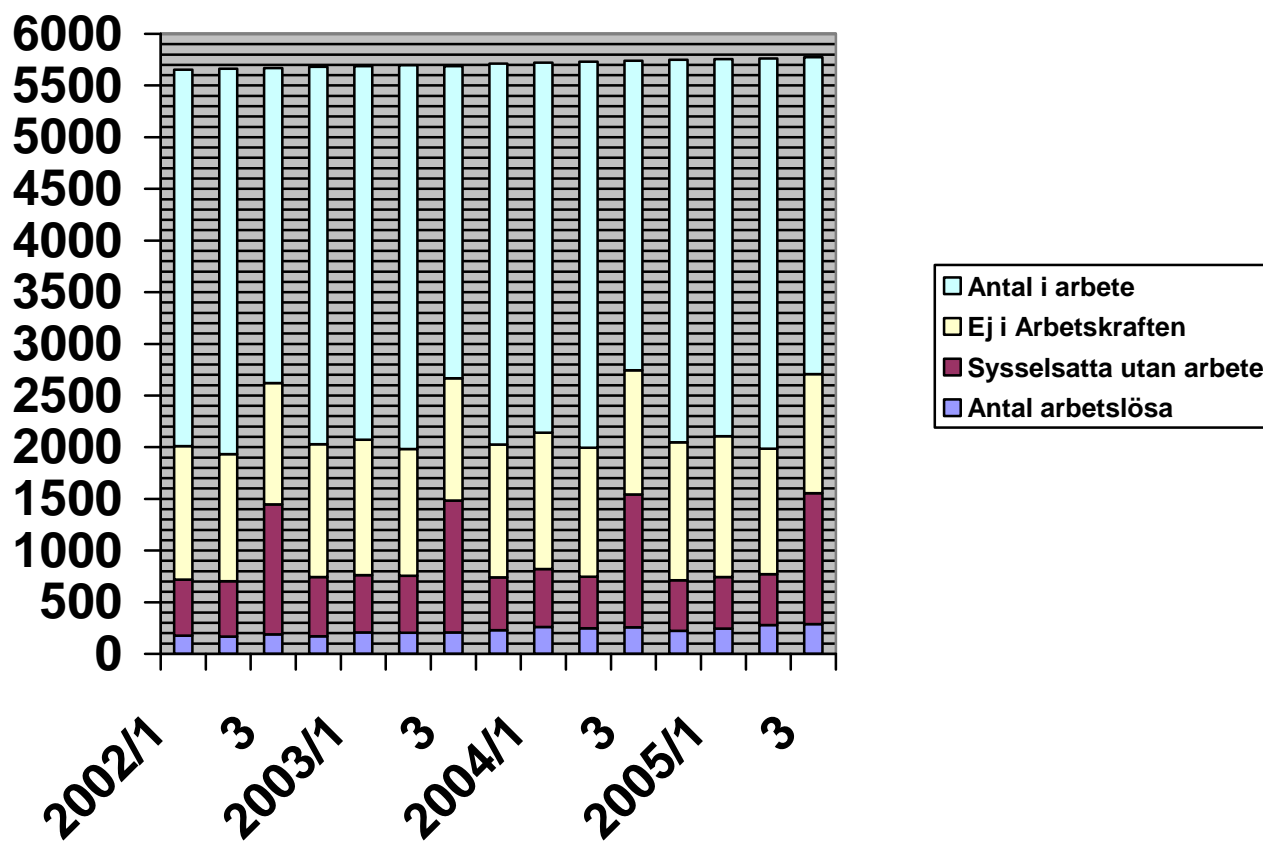
Arbetskraften är idag fördelad enligt följande:

Tabell 3: Arbetskraftens fördelning i Sverige kvartal 2/2005

Dock måste man vara medveten om de fluktuationer som förekommer under sommarhalvåret så följande uppställning vore mer rättvisande. Här nedan visas arbetskraftens uppdelning under de gångna tre åren.

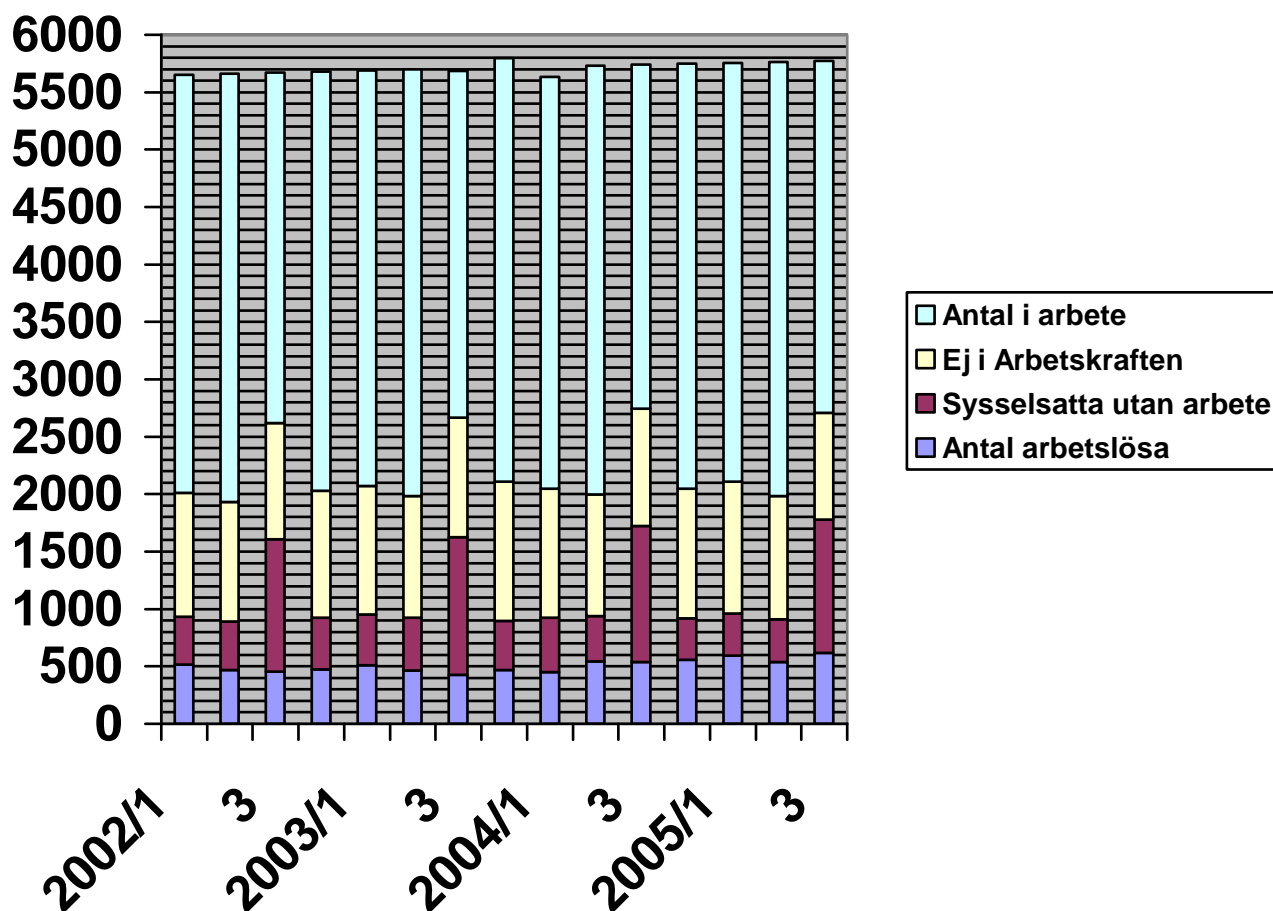
Tabell 4: Arbetskraftens fördelning i Sverige 2002 – 2005 (i tusental)

Källa: SCB

Om man bara överför de som enligt internationella normer skulle rubriceras som arbetslösa, dvs. studenter som söker arbete och de som anser sig själva vara arbetssökande skulle den öppna arbetslösheten vara en hel procentenhet högre. Läger vi dessutom till dem som klassas som övriga och de som befinner sig i arbetsmarknadspolitiska åtgärder så får vi följande:

Tabell 5: AKU enl. Alliansen, där studerande som velat arbeta, övriga utanför arbetskraften, samt personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder har flyttats till kategorin arbetslösa. (i tusental)

Källor: SCB, AMS

Detta visar dock bara vad man brukar beteckna som den totala arbetslösheten. Vill man sedan ytterligare öka på arbetslösheten kan man alltså om man tillhör oppositionen i alla fall flytta stora delar av de sjukskrivna och förtidspensionerade till kategorin arbetslösa. Totalerna ändras egentligen inte, men staplarnas sammansättning ändras. Idag skulle vi alltså ha en total arbetslöshet på över 600 000 människor.

Observera att de långsiktiga trenderna i sysselsättningen inte ändras. Staplarna *antal arbetslösa* och *antal i arbete* korrelerar ungefär likadant till varandra oavsett vilket sätt man väljer att redovisa arbetslösheten på.

Slutsatserna man kan dra av detta är att siffrorna som används stämmer överens, det är absolut ingenting fel på vad de bägge parterna redovisar. Allt ligger på vilka som anses vara inräknade i begreppet arbetslös. Hur man väljer och definierar detta begrepp påverkar direkt hur hög arbetslösheten blir vilket leder till slutsatsen att det hela inte är ett statistiskt problem utan ett semantiskt och ideologiskt problem.

Till detta vill då oppositionen lägga den s.k. *frånvarokvoten*,⁶⁴ vilken överhuvudtaget inte går att belägga med siffror. Det blir mycket svårt att säga vare sig bu eller bä om hur stor denna skulle vara, då det rör sig om en godtycklig bedömning om hur många av de sjuka och förtidspensionerade som skulle vara i denna falang på grund av AMS arbetsmarknadspolitik. Jan Edling lämnar indicier på hur stor den skulle kunna vara, men inga exakta siffror på grund av att det inte går att framställa några exakta sådana. Därför lämnas denna därhän i denna analys.

3.5 Semantik och definitioner

Jämför man den statistik som finns tillgänglig på engelska med den svenska så finner man att det finns en rent språklig skillnad i definitionsapparaten. Då menas inte att man definierar olika, utan det är själva orden som har olika betydelsemöjligheter och värdeladdning.

Det svenska ordet arbetslös motsvaras på engelska av ordet *unemployed*, vilket betyder ungefär samma sak, dvs. man är inte anställd och har inget arbete. Detta engelska ord är en negation av ordet *employed*, vilket betyder anställd eller anlitad, men i svenska statistiken dyker ordet sysselsatt upp, vilket har en helt annan grundläggande betydelse nämligen att man har något att göra, betalt eller inte.⁶⁵

Det är detta som ger möjlighet till tolkning både i den nationella debatten, och vad som skapar svårigheter med att jämföra statistiken som presenteras nationellt med andra länder, då dessa inte har någon motsvarande ordlista. Språkliga otydligheter finns alltså inte i engelskan, men t ex. i italienskan har ordet *occupato* som motsvarar svenskans sysselsatt, men betyder också upptagen, anställd och verksam. Motsvarigheten är *disoccupato* som betyder rakt översatt icke sysselsatt.⁶⁶

Ordet sysselsatt innebär med andra ord en mängd olika saker som inte alltid har med arbetsmarknaden att göra, vilket ger ett stort utrymme för tolkningar av ordets riktiga innebörd. Problemet ligger i att dess motsats i denna diskurs är ordet arbetslös, vilket inte alls innehåller några tvivelaktiga betydelser utan tvärtom rent semantiskt är otvetydigt. I debatten om vem som skall betecknas som arbetslös måste t ex. statsrådet Karlsson betona att det han menar är passiv

---

⁶⁴ Moderata Samlingspartiet, Den verkliga arbetslösheten (2005)

⁶⁵ Natur och Kultur, Engelsk ordbok (2002)

⁶⁶ Norstedts Italienska ordbok (1998)

arbetslöshet, något som inte skulle ha behövts om ordet i sig är bestämt.⁶⁷ Problemet ligger inte i att ordet arbetslös är mångtydigt, utan att dess motsats, sysselsatt, är tvetydigt.

För att ytterligare bekräfta svårigheten som detta medför kan man titta på de officiella definitionerna gjorda av Eurostat och SCB respektive.

Employed persons are all persons aged 15 years and more (16 years and over in ES, UK and SE (1995-2000), 15 to 74 years in DK, EE, HU, LV, FI, SE (from 2001), 16-74 in IS and NO) and who did any work for pay or profit during the reference week.⁶⁸

Sysselsatta/anställda personer är personer över 15 år (16 år i ES, UK och SE (1995-2000), 15 till 74 år i DK, EE, HU, LV, FL, SE (från 2000), 16-74 i IS och NO) som utförde vilket arbete som helst mot lön eller vinst under referensveckan. [Författarens översättning]

Sysselsatta

I gruppen *sysselsatta* ingår:

1) personer som under referensveckan utförde något arbete (minst 1 timme) antingen som avlönade arbetstagare eller egna företagare (inklusive fria yrkesutövare) samt oavlönade medhjälpare i företag tillhörande make/maka eller annan familjemedlem som han/hon bor tillsammans med (= sysselsatta, i arbete).

2) personer som inte utförde något arbete enligt ovan, men som hade anställning eller arbete som medhjälpare familjemedlem eller egen företagare (inklusive fria yrkesutövare) och var tillfälligt frånvarande (hela referensveckan). Orsak till frånvaron kan vara sjukdom, semester, tjänstledighet (t ex för vård av barn eller för studier), värnpliktstjänstgöring, arbetskonflikt eller ledighet av annan anledning, oavsett om frånvaron varit betald eller inte (= sysselsatta, frånvarande från arbetet).

Personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska program räknas som sysselsatta, t.ex. offentligt skyddat arbete, Samhall, start av näringsverksamhet eller anställning med lönebidrag eller anställningsstöd.⁶⁹

Här kan man se en tolkningsnödvändighet som finns i det svenska språket, men som inte existerar i det engelska. Hur det är i andra språk kan dock inte undersökas närmare här av tids och platsbrist, men det vore onekligen mycket fruktsamt att genomföra detta om statistik om arbetslösheten i Europasamarbetet någonsin skall kunna närma sig någon form av jämförbarhet.

---

⁶⁷ Karlsson Hans, Svar på Interpellation 2005/06:81, Anf. 81

⁶⁸ Eurostat Metadata (2005)

⁶⁹ SCB: AKU-definitioner och förklaringar för perioden 1987-mars 2005 (2005)

4 Slutdiskussion

Ja, sedan var det en massa tjafs om olika sätt att tolka statistiken.

Lars Wohlin fd. riksbankchef⁷⁰

Det är uppenbart att debatten kring arbetslösheten och hur den redovisas statistiskt inte rör sig om de egentliga siffrorna, utan är en semantisk diskussion om vem som egentligen skall betraktas som sysselsatt, och vilka kriterier som gäller när man skall kartlägga arbetslösheten i Sverige. Denna diskussion är mycket nationellt förankrad och det hela rör sig mestadels om hur bra det går för Sverige i jämförelse med andra länder, vilka har annorlunda sätt att beräkna arbetslöshet. Sysselsättningstalet i Sverige brukar inte alls diskuteras, utan i den offentliga debatten talar man i regel om just den öppna arbetslösheten. Därför är det inte konstigt att det tar en konstig vändning i debatten när det plötsligt ses från ett annat håll.

De två parterna i riksdagsdebatten har två helt olika utgångspunkter, och anledningen till att deras siffror skiljer sig så mycket åt är att de egentligen diskuterar olika begrepp. När den borgerliga oppositionen talar om så höga arbetslöshetssiffror som 17,5% menar de att så många i dag inte har en anställning trots att de är arbetsföra, och inte att de är arbetslösa. Det är alltså med utgångspunkt från den totala sysselsättningen som man ser på Sverige. Regeringen å sin sida har givetvis också uppmärksammat detta och har i sin senaste målbeskrivning satt ut BÅDE sysselsättningsmål och arbetslöshetsmål för det kommande året.

Debatten är alltså dömd att misslyckas, dels på grund av olika värdegrunder, dels på grund av att man från oppositionens sida har tagit patent på en ny definition av arbetslöshet vilken inte är förankrad i några vedertagna statistiska modeller eller ekonomiska teorier. Man utmanar från oppositionens sida det rådande sättet att se på arbetslöshet, och försöker lansera sitt eget.

Detta gör att när man i den svenska debatten talar om hur stor arbetslösheten är, anar en begreppsförvirring. Man talar om vem som skall definieras som arbetslös från regeringssidan, medan man på den borgerliga flanken vill titta på vilka som inte är sysselsatta. Detta trots att det i praktiken är två statistiska, men även ideologiska, modeller som står mot varandra. Problemet grundar sig i att de borgerliga vill definiera en arbetslös som en som inte har en anställning, något regeringen inte vill ställa upp på då det anses vara en alltför grov och missvisande definition, då verkligheten är mycket mer komplex än så.

Holmlunds kritik mot framför allt de borgerliga partiernas nydefiniering är alltså delvis befogad, fast med en liten reservation; det är ju ingenting nytt att saker och ting omdefinieras, utan detta bör givetvis vara öppet för diskussion. Att de gällande normerna utmanas är oundvikligt, men att

---

⁷⁰ Angående Grassmanaffären, Sverenius (1999) s. 108

ignorera nya synsätt och vinklingar och anse dem som farliga är knappast förenat med god vetenskaplig sed. Även om kritiken kommer från ”lekmän” inom politiken, så betyder detta inte att de i sak per automatik har fel, utan att det krävs en uttömmande diskussion om vad som anses vara det viktiga, diskutera definitioner och bedömningar, samt bemöta kritiken på ett vetenskapligt grundat sätt. Det oppositionen har påstått är inte att vi har en öppen arbetslöshet på upp till 20% utan att den vill påskina problemet med att många står utanför arbetsmarknaden, och använder statistik för att påvisa detta. Nydefinitionerna var kanske olyckliga, men i sak har oppositionen inte fel, utan kan påvisa allt med offentlig statistik.

Man måste beakta de två ideologiska klyftorna som skiljer partierna från varandra, och framför allt då vad det gäller synen på den offentliga sektorn och arbetsmarknadsåtgärder. Där regeringen vill se arbetsmarknadsåtgärder som sysselsättning anser det borgerliga blocket att detta är dold arbetslöshet, vilken borde rapporteras, och sålunda har de inte samma ideologiska grund när de debatterar, och verkar inte erkänna varandras olika synsätt, då de inte diskuterar definitionen av arbetslös, utan hur statistiken skall utformas. En Keynesiansk syn möter en neoklassisk. Att det borgerliga blocket vågar gå så långt i sina tolkningar av arbetslöshetsstatistiken beror säkerligen på den starka neoklassiska tendens som för närvarande finns inom ekonomiskt tänkande.⁷¹

Detta skulle kunna betyda en eftersläpning i anpassning av statistiken gentemot hur samhället har utvecklats. Fler deltidsarbetande, sjukskrivna, och studerande påverkar hur samhället ser ut, men de tillhör alla en grupp som rent tekniskt borde definieras som arbetslös, om man får lita på Eklunds definition av ordet. Problemet ligger då i att arbetslöshetssiffran är en så viktig och värdeladdad statistisk enhet för politikerna, att dessa mer eller mindre börjar manipulera siffrorna efter eget tycke. Att denna siffra är så låg som möjlig är av oerhörd vikt för den sittande regeringen att man inte kan acceptera att man inkluderar vissa personer som traditionellt sett har stått utanför den. Den effekt som en hög arbetslöshet har på en sittande regerings prestige och/eller trovärdighet, gör givetvis att oppositionen inte alls har samma betänkligheter vad det gäller att utmana rådande normer för definitioner av arbetslöshet. Snarare är det tvärtom. Regeringen har däremot svarat med att börja tala i nya termer, som förvisso har använts tidigare men inte i särskilt stor utsträckning, nämligen sysselsättningsmål. Att man istället för att fokusera på arbetslöshetssiffran börjar tala om det motsatta, nämligen hur många som är sysselsatta. Glappet mellan antal personer i arbetskraften och antalet sysselsatta är de människor som oppositionen vill beteckna som arbetslösa, men regeringen kan inte göra det utan att förlora värdefull prestige, och talar sålunda om de 75 % som är sysselsatta istället för de 25 % som INTE är det av en eller annan anledning. Hade man redan från början talat om sysselsättningsmål, och inte om huruvida arbetslösheten är 5% eller 17,5%, hade vi

---

⁷¹ Bauman(2000), samt Lönnroth (1994)

kanske inte haft denna debatt alls. Vad analysen verkligen visar är, för att fatta sig kort, att det inte är definitionen av arbetslös som är problemet, utan vem som är sysselsatt.

Slutligen måste det poängteras att studiet av hur opposition och regering handhar själva problemet, vilka infallsvinklar de har, handlar inte om hur många som står utan jobb, utan det är en förlängning av en annan diskurs, nämligen den om den svenska modellens skuld till vad som gått fel. Å ena sidan har vi oppositionen som anser hela systemet med AMS och statliga ingrepp i arbetsmarknaden som snedvriden i dagens Sverige, å den andra har vi den socialdemokratiska regeringen som hävdar motsatsen. Regeringen har givetvis allt att förlora på att se den svenska modellen som misslyckad, inte bara prestige utan också trovärdighet inför valet. Inom ekonomiska vetenskapen har den svenska modellen diskuterats friskt allt sedan 90-talet, då Korpi ifrågasatte för första gången den bild av den svenska modellen som målades upp av de etablerade politikerna och forskarna. Idag finns inte riktigt denna konsensus vad det gäller den svenska modellen. Ekonomer idag påvisar tvärtom riktigheten i många av den svenska modellens delar.⁷²

Diskussionen och debatten är alltså ett ideologiskt/semantiskt problem. Båda hävdar att verkligheten är såsom de beskriver den. Det ironiska är att de använder sig av samma statistiska material för att hävda att de har rätt.

---

⁷² Se *Teoretiska utgångspunkter* s. 12

Källförteckning

Statistiskt material och referenser

Arbetskraftsundersökningar (AKU) 2005 [utgiven av statistiska centralbyrån] Tillgänglig [online]: http://www.scb.se/templates/Product_23262.asp

LFS Series – Quarterly Survey Results, Eurostat Metadata in SDDS format: Summary Methodology, [utgivet av Eurostat] Tillgänglig [online]:

http://europa.eu.int/estatref/info/sdds/en/euroind/lm_base.htm

Total Employment Rate 1993 – 2004 [utgivet av Eurostat] Tillgänglig [online] : http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_EMPLOI&root=STRIND_EMPLOI/emploi/em011

Eurostat Metadata in SDDS format: Summary Methodology 2005 [Utgiven av Eurostat] Tillgänglig [online] http://europa.eu.int/estatref/info/sdds/en/strind/emploi_r_sm.htm#top

Moderata samlingspartiet, Den verkliga arbetslösheten, (2005) [utgiven av Moderata Samlingspartiet] Tillgänglig [online]

<http://www.moderat.se/artikel.asp?flikid=1&menyid=1&webbid=1&artikelid=14725>

SCB: *AKU-definitioner och förklaringar för perioden 1987-mars 2005* (2005) [Utgiven av SCB] Tillgänglig [online] http://www.scb.se/templates/Standard_131803.asp

Interpellationer

Attefall, Stefan, *Interpellation 2005/06:81* Riksdagen

Attefall, Stefan, *Interpellation 2004/05:431*, Riksdagen

Hamilton, Carl B, *Interpellation 2004/05:660*, Riksdagen

Högmark, Anders G, *Interpellation 2004/05:431*, Riksdagen

Karlsson Hans, *Svar på Interpellation 2005/06:81*, Riksdagen

Karlsson, Hans, *Svar på interpellation 2004/05:445*, Riksdagen

Karlsson, Hans, *Svar på interpellation 2004/05:660*, Riksdagen

Karlsson, Hans, *Svar på interpellation 204/05:431*, Riksdagen

Narti Ana Maria, *Interpellation 2004/05:445*, Riksdagen

Övriga källor

Norstedts förlag, *Norstedts Italienska ordbok*, Norge 1998

Natur och Kulturs ordböcker, *Engelsk ordbok*, Norge 2002

Litteraturförteckning

Böcker

- Axelsson m. fl. (1983), *Den svenska arbetsmarknadspolitiken under 1900-talet*, Stockholm
- Bauman, Zygmunt (2000) *Globalisering*, Lund
- Björklund/Wadensjö(red), (1989) *Arbetsmarknadsekonomi*, Stockholm
- Björklund m fl. (2000) *Arbetsmarknaden*, Kristianstad
- Edquist/Hommen/McKelvey (2002) *Skapar innovationer jobb?*, Kristiansstad
- Eklund, Klas (2001), *Vår ekonomi, en introduktion till samhällssekonomi*, Värnamo
- Erixon, Lennart, Red. (2003) *Den svenska modellens ekonomiska politik*, Avesta
- Keynes, John Maynard (1994), *Allmän teori om sysselsättning, ränta och pengar*, Uddevalla
- Larsson, Mats(1998), *Staten och kapitalet*, Stockholm
- Lönnroth, Johan (1996), *Politisk ekonomi – svenska och internationella tanketraditioner*, Stockholm
- Magnusson, Lars, (2000) *Den tredje industriella revolutionen*, Smedjebacken
- Norborg, Lars-Arne, (1999) *Sveriges historia under 1800- och 1900-talet*”, Klippan
- Reich, Robert B. (1994) *Arbetets marknad inför 2000-talet*, WSOY Finland
- Sandberg, Nils – Erik, (1997) *Vad gick snett i Sverige?* Göteborg
- Schön, Lennart (2000), *En modern svensk ekonomisk historia*, Borås
- Sverenius, Torsten (1999), *Vad hände med Sveriges ekonomi efter 1970?*,

Artiklar

- Holmlund, Bertil (2005), ”Hur hög är egentligen arbetslösheten i Sverige?”, *Ekonomisk debatt*, 6
- Edling, Jan (2004), ”Alla behövs, Blott arbetsmarknadspolitik skapar inga nya jobb” Tillgänglig [online]
- Ashheim, J, Tavlas, G.S, (2004), ”Academic Exclusion, the Case of Alexander Del Mar”, Tillgänglig [online]
<http://elin.lub.lu.se.www.bibproxy.du.se/elin?func=record&resid=f3596a76b8ca13e540bc685cf118dd2e&lang=se&query=all%3Astatistics%20AND%20jti%3A%22European%20Journal%20of%20Political%20Economy%22&start=1&sessionId=63F4E7F650282C3E66AE36046976E089&orgFunc=advancedSearch&ftxtOnly=&sdi=>